

CONSIDERAȚII PRIVIND SPECIFICUL CALIFICĂRII CĂSĂTORIEI ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL PRIVAT

Alina SCUTELNIC, Facultatea de Drept

The main objective of the present paper is the practical and theoretical study of the marriage in Private International Law. The article contains concepts of marriage, types and rules of classification and specifics of marriage with foreign element. Also, investigation includes legal aspects concerning on national courts' problems that appear in classification of marriage in International private Law, because the same terms and institution may be used differently in other systems of law.

La etapa actuală, căsătoria cu element de extraneitate reprezintă o realitate ce dobândește cote considerabile pe plan intern. La prima vedere acest lucru nu ar trebui să creeze neclarități, discordanțe, însă totuși, lipsa de omogenitate în privința reglementărilor legale ce țin de instituția căsătoriei în diferite sisteme de drept pun în fața instanțelor judecătorești ale Republicii Moldova probleme cu un grad înalt de complexitate. Dificultățile iscate țin de însăși noțiunea de căsătorie și caracterele acesteia. Dacă pentru Republica Moldova valabilă este căsătoria încheiată între un bărbat și o femeie, iar suma persoanelor implicate într-un mariaj nu poate depăși cifra doi, atunci alte sisteme de drept permit încheierea căsătoriei între două persoane de același sex sau legalizarea poligamiei sau poliandriei. Sub acest aspect, importanță capătă conflictele de legi în domeniul relațiilor familiale ale căror soluționare este strâns legată de instituția calificării. Pentru ca calificarea căsătoriei să presupună, pe de-o parte, precizie și conformitate, iar, pe de altă parte,

echitate și corectitudine este necesar un studiu asiduu în privința dispozițiilor legale interne și a convențiilor internaționale în materia relațiilor de familie.

Calificarea este o instituție centrală a dreptului internațional privat pasibilă de a decide soarta conflictelor de legi. Calificarea reprezintă „determinarea conținutului noțiunilor folosite de norma conflictuală, atât în partea în care arată obiectul reglementării sale, cât și în partea în care arată legea competentă de a cârmui raportul juridic” [1].

Calificarea în literatura de specialitate este un fenomen complex din două puncte de vedere interdependente: pe de o parte, înseamnă explicarea sensului noțiunilor utilizate de norma conflictuală în conținut și în legătură, iar pe de altă parte, înseamnă operațiunea de determinare a normei conflictuale aplicabile situației juridice concrete, prin încadrarea acestei situații în conținutul uneia din normele conflictuale ale forului [2].

Speța relevantă în materie este *căsătoria grecului ortodox*. Astfel, un grec ce împărtășește religia ortodoxă se căsătorește, în Franța, cu o femeie ce deține cetățenia franceză. Dreptul intern al Greciei stabilește că pentru valabilitatea căsătoriei este necesară celebrarea religioasă a acesteia. Valabilitatea actului juridic de căsătorie depinde de cum va fi calificată condiția căsătoriei religioase. În cazul în care aceasta este calificată ca și condiție de fond – mariajul va fi declarat nul, întrucât pentru aceasta se aplică legea națională a fiecăruia dintre soți (atât dreptul grec, cât și cel francez); dacă va fi calificată ca și condiție de formă căsătoria va fi valabilă, în temeiul aplicării legii franceze ca *lex loci celebrations*.

Factorii care determină calificarea căsătoriei sunt diverși, și anume:

- Noțiunile și termenii juridici au accepțiuni și sensuri diferite în sistemele de drept ale lumii. Astfel, dacă legislația Republicii Moldova prevede că căsătoria este uniunea doar dintre un bărbat și o femeie, atunci prevederile legale franceze permit ca această uniune să fie încheiată și între două persoane de același sex;

- Unele noțiuni sau instituții juridice familiare unui sistem de drept sunt necunoscute altora. În acest sens, în calitate de exemplu poate servi: instituția logodnei sau *talaq* – divorțul unilateral după legea islamică, care sunt necunoscute prevederilor legale naționale;

- Sistemele de drept folosesc metode diferite pentru a ajunge la același rezultat (încheierea căsătoriei este supusă unor cerințe legale diferite);

- Încadrarea, de către sistemele de drept, a situațiilor identice în diferite categorii conflictuale. Astfel, ruperea logodnei poate fi considerată că antrenează răspunderea delictuală ori răspunderea contractuală.

Pentru a determina speciemenele calificării căsătoriei în dreptul internațional privat este necesar de stabilit și analizat categoriile instituției calificării în dreptul internațional privat. Astfel, calificarea este de două tipuri: primară și secundară.

Calificarea primară reprezintă operațiunea logico-juridică efectuată de autoritatea publică sesizată cu un raport de drept internațional privat privind descoperirea legii aplicabile, în concret, aceluși raport juridic. Calificarea primară dă soluția unei probleme de drept internațional privat.

Calificarea secundară reprezintă operațiunea de interpretare, de către autoritatea publică sesizată cu un raport de drept internațional privat, a conținutului normei conflictuale după legea statului desemnat de a governa raportul juridic în concret. Astfel, calificarea secundară nu mai exercită influență asupra soluției date de autoritatea publică sesizată asupra conflictului de legi apărut în raportul juridic concret. Calificarea secundară este o problemă de drept intern. În calitate de exemplu care ar clarifica distincția dintre aceste calificări ar fi determinarea condițiilor de fond necesare pentru încheierea căsătoriei, care, de regulă, sunt stabilite de legea națională a fiecăruia dintre soți. În urma calificării primare se va stabili, pentru doi cetățeni ai Republicii Moldova, că validitatea consimțământului la încheierea căsătoriei va fi determinată de legea moldovenească; iar în urma calificării secundare se va stabili care anume sunt condițiile de valabilitate ale consimțământului stabilite de Codul familiei al Republicii Moldova [3].

Codul civil al Republicii Moldova reglementează, la art.1577, calificarea conceptelor juridice care prevede, la alin.(1), că la determinarea legii aplicabile raporturilor de drept civil cu element de extraneitate se va ține cont de calificarea conceptelor juridice efectuată conform dreptului Republicii Moldova, dacă legea și tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte nu prevăd altfel [4]. Conținutul acestui alineat reprezintă o regulă și pentru relațiile de familie. Cu referire la această reglementare, Comentariul Codului civil divizează calificarea în trei faze. Astfel, în prim-plan se va clarifica întinderea și funcția obiectului legăturii normelor conflictuale din Republica Moldova. Ulterior, se determină norma materială străină competentă de a fi aplicată, ca într-un final să aibă loc calificarea propriu-zisă, și anume se răspunde la întrebările dacă norma de drept străin sau instituția de drept străin corespunde criteriilor descrise în obiectul legăturii, dacă instituția de drept străin de considerat are funcția corespunzătoare pentru a fi clasificată (grupată) în obiectul legăturii normei de drept conflictuale moldovene [5]. Astfel, calificarea căsătoriei se va efectua conform prevederilor Codului civil și Codului familiei al Republicii Moldova, Convenției C.S.I. asupra asistenței juridice și raporturilor în materie a dreptului civil, dreptului familiei și dreptului penal, semnată la Minsk la 22 ianuarie 1993 [6], tratatelor bilaterale cu privire la asistența juridică și la raporturile juridice în materie civilă, familială și penală semnate de Republica Moldova cu state, precum România, Ucraina, Federația Rusă, Letonia, Lituania, Azerbaidjan. Tratatetele menționate mai sus vin ca o soluție pentru

ușurarea și simplificarea operațiunii calificării în materie de căsătorie, clarificând și stabilind termeni, instituții juridice similare și legile aplicabile raporturilor de căsătorie pentru statele parte la tratat. Un exemplu în acest sens reprezintă stabilirea legii aplicabile condițiilor de fond pentru încheierea căsătoriei. Codul familiei al Republicii Moldova, Convenția C.S.I., tratatele bilaterale semnate cu Letonia, Lituania, Federația Rusă, Ucraina, România prevăd că acestea se vor stabili de legea națională a fiecăruia dintre soți. Excepție de la această regulă este Tratatul semnat cu Azerbaidjan [7], care stabilește că condițiile încheierii căsătoriei sunt determinate pentru fiecare dintre viitorii soți de legislația părții contractante al cărei cetățean este soțul.

Variatatea noțiunilor date instituției căsătoriei și aprecierea diversă a efectelor produse de aceasta are ca finalitate aplicarea calificării, care, după cum am constatat mai sus, este o procedură complexă, ce implică dedicare și maximă atenție în cadrul unui raport de drept internațional.

Referințe:

1. FILIPESCU, I.P., FILIPESCU, A.I. *Tratat de drept internațional privat*. București: Universul Juridic, 2005, p.85.
2. DARIECU, C. *Relațiile personale dintre soți în dreptul internațional privat*. București: C.H. Beck, 2009, p.4. ISBN 978-973-115-508-1.
3. *Codul familiei al Republicii Moldova nr.1316-XIV din 26.10.2000*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.47-48/210.
4. *Codul civil al Republicii Moldova*, nr. 1107-XV din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 82-86/661 din 22.06.2002.
5. *Comentariul Codului civil al R. Moldova din 06.06.2002*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 82-86/661 din 22.06.2002.
6. *Convenția C.S.I. asupra asistenței juridice și raporturilor în materia dreptului civil, dreptului familiei și dreptului penal*, semnată la Minsk la 22 ianuarie 1993. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, seria „Tratate internaționale”*. Chișinău: Metrompaș, 1999, vol.XVI.
7. *Tratatul între Republica Moldova și Republica Azerbaidjan cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 26.10.2004*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, seria „Tratate internaționale”*, 2006, vol. 36.